

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИКИ
УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФОНД

**УКРАИНСКО-
РУССКО-
АНГЛИЙСКИЙ
СЛОВАРЬ
ДЛЯ ФИЗИКОВ**

**UKRAINIAN-
RUSSIAN-
ENGLISH
DICTIONARY
FOR PHYSICISTS**

КИЇВ 2017

Юдіна С. М.

**УКРАЇНСЬКО-
РОСІЙСЬКО-
АНГЛІЙСЬКИЙ
СЛОВНИК
ДЛЯ ФІЗИКІВ**

КИЇВ 2017

УДК 81'374.3:53
ББК ІІІ2-434:В3
В3я212

Наукові редактори
академік НАН України *В. Ю. Сторіжко*
академік НАН України *В. А. Широков*

Рецензент
академік НАН України *Л. А. Булавін*

Редактори
к. ф. н., професор *Л. О. Симоненко*
Ю. І. Вербиненко

Комп'ютерна технологія опрацювання тексту
к. т. н. *І. В. Остапова*
А. В. Ткачук

*Видання здійснено за кошти Цільової комплексної програми
«Створення та розвиток науково-видавничого комплексу НАН України»
в межах проекту «Словники України»
відповідно до Указу Президента України
від 7 серпня 1999 р. № 967
«Про розвиток національної словникової бази»*

*Затверджено до друку Вченою радою
Українського мовно-інформаційного фонду НАН України
(протокол № 4 від 11 квітня 2017 року)*

*Рекомендовано для використання в системі освіти і науки України
Словниковою комісією МОН України
(протокол № 4 від 18 травня 2017 року)*

Юдіна С. М.

Українсько-російсько-англійський словник для фізиків. — К. : УМІФ, 2017. — 880 с.— (Словники України).

ISBN 978-966-02-02-8277-3

Запропонований словник поряд із термінами та термінологічними словосполученнями з різних галузей фізики та споріднених дисциплін містить загальнонаукову лексику та дискурсивні конструкції, широко вживані в наукових текстах.

Словник призначено для наукових співробітників, перекладачів науково-технічної літератури, а також студентів, аспірантів та викладачів фізичних та інших природничих і технічних факультетів університетів.

ISBN 978-966-02-8277-3

© С. М. Юдіна, 2017
© Український мовно-інформаційний фонд
НАН України. Оригінал-макет, 2017

ПЕРЕДМОВА

Для правильного перекладу наукової статті з рідної мови іноземною недостатньо мати у своєму розпорядженні лише традиційний словник – загальномовний чи спеціальний (термінологічний) – а важливо ще розуміти, як створити із знайдених термінів зв'язний, логічно вибудований текст, що вповні відображає погляд автора на досліджувану проблему. Саме тому у науково-технічному викладі поряд із спеціальною термінологією також функціонують характерні мовні кліше, які вживаються для відповідної організації висловлювання.

Запропонований словник поряд з термінами та термінологічними словосполученнями з різних галузей фізики та споріднених дисциплін містить широковживану загальнонаукову та загальнонавчальну лексику. Словник побудовано на ілюстративних прикладах з оригінальних джерел – англійських та американських наукових статей, оглядів, монографій, патентів та іншої науково-технічної літератури. Всі слова та словосполучення подано у тому контексті, в якому вони зустрічаються у першоджерелах, з незначними скороченнями. Словник головним чином призначено для авторів, які прагнуть самостійно перекладати свої науково-дослідні роботи з рідної мови англійською і, відповідно, обізнаних зі спеціальною термінологією, що використовується в сфері їхньої діяльності. Цим визначається оригінальність цього словника, а саме те, що основну увагу приділено не стільки окремо взятим термінам, скільки словосполученням, що їх містять, переклад яких не завжди очевидний і спричиняє певні труднощі. Користувачеві пропонуються готові конструкції, створені носіями англійської мови, що забезпечує точність та якість перекладу. Значний обсяг нетермінологічної складової словника, яка також містить ділову та офіційну лексику, створено для допомоги у спілкуванні із зарубіжними партнерами, веденні ділового листування, складанні договорів про співпрацю, програм спільних досліджень тощо.

Словник є тримовним, що зумовлено нагальною потребою привести до взаємовідповідності основну фізичну термінологію, що функціонує у сучасному науковому обігові. Запропоноване видання є першим досвідом у цьому напрямку.

Словник призначено для наукових співробітників – фізиків, які достатньо добре володіють англійською мовою, перекладачів науково-технічної літератури, а також студентів старших курсів, аспірантів та викладачів фізичних факультетів університетів.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Для успешного перевода научной статьи с родного языка на иностранный недостаточно иметь в своем распоряжении лишь традиционный словарь – общий или специальный – но важно еще знать, как сложить из найденных терминов связный, логически выстроенный текст, отражающий точку зрения автора на рассматриваемую проблему. По этой причине в научно-техническом изложении помимо специальной терминологии также присутствуют характерные языковые клише, применяемые для соответствующей организации высказывания.

Данный словарь наряду с терминами и терминологическими словосочетаниями из различных областей физики и смежных дисциплин содержит широко используемую общенаучную и общеупотребительную лексику. Словарь построен на иллюстративных примерах, взятых из оригинальных источников – английских и американских научных статей, обзоров, монографий, патентов и другой англоязычной научно-технической литературы. С целью лучшего раскрытия значения все слова и словосочетания даются в том контексте, в котором они встречаются в подлинниках, с незначительными сокращениями. Словарь главным образом ориентирован на авторов, стремящихся самостоятельно переводить свои научно-исследовательские работы с родного языка на английский и, следовательно, хорошо знакомых со специальной терминологией, используемой в их области деятельности. Это и определяет отличительную особенность данного словаря, а именно, то, что основное внимание уделяется не столько отдельно взятым терминам и словам общенаучного употребления, сколько содержащим их словосочетаниям, перевод которых не всегда очевиден и представляет определенные трудности. Пользователю предлагаются готовые конструкции, созданные носителями английского языка, что обеспечивает точность и качество перевода. Значительный объем нетерминологической составляющей словаря, которая также включает деловую и официальную лексику, предназначается для оказания помощи в осуществлении коммуникации с зарубежными партнерами, ведении деловой переписки, составлении договоров о сотрудничестве, программ совместных исследований и т. п.

Словарь является трехязычным в связи с назревшей необходимостью привести во взаимное соответствие основную терминологию по физике, существующую в современном научном обиходе. Предлагаемое издание представляет собой первый опыт в данном направлении.

Словарь предназначен для научных работников – физиков, достаточно хорошо владеющих английским языком, переводчиков научно-технической литературы, а также студентов старших курсов, аспирантов и преподавателей физических факультетов университетов.

PREFACE

Although most physicists are usually well familiar with the English terminology in their field, the translation of full technical texts from the native language into English still poses a major problem. Traditional dictionaries – general or specialized – appear not very satisfactory for the purpose of transforming a Russian or Ukrainian scientific paper into publication-quality English, permitting instead a word-for-word translation which is in many cases not adequate. In fact, to have a good command of the related terminology is only half the battle, for it is no less important to know how to combine the words to create a coherent and cohesive text expressing the author's idea and presenting the information in a clear, concise and accurate manner.

This dictionary aims to be of maximum usefulness to those who seek to do English translations on their own. It is, however, not a dictionary of separate specialized terms, but a collection of specimen phrases taken from original English and American sources. Each head word or word combination is provided with illustrative examples to show it in a possible context and reveal the shades of meaning.

The present dictionary has been designed for physicists speaking fluent English, translators, university teachers, graduate students and for all other persons interested in translating scientific and technical literature from Russian or Ukrainian into English.

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ СЛОВНИКОМ

В основу структури словника покладено алфавітно-гніздовий принцип. Реєстрові російські слова та словосполучення розміщено за алфавітом і подано, як і їх українські еквіваленти, у початковій формі (дієслово – в інфінітиві, іменник – у називному відмінку і т. д.). У ряді випадків при реєстровому слові / словосполученні у дужках наводиться синонім, що пояснює відтінок значення. Всередині кожного гнізда лексичні одиниці також розміщені за алфавітом.

Для зручності користувача реєстрові слова та відповідні їм конструкції в ілюстраціях виділено жирним шрифтом, а залежні слова – курсивом. Інші елементи речення слугують, в основному, для наповнення контексту.

Для спрощення пошуку синонімічних прикладів використано перехресні покликання. За наявності словосполучень приклади можуть подаватися у словникових статтях до кожного слова, яке входить до складу цього словосполучення. Наприклад, в літері **В** у словниковій статті «**В будущем** (см. тж. **Б**)» покликання означає, що аналогічне словосполучення також міститься в літері **Б** разом із додатковими прикладами. Крім того, покликання може вказувати на можливість пошуку ілюстративного матеріалу за синонімом у дужках при реєстровому слові, наприклад, в літері **З**: «*Стоять за* (лежать в основі) (см. тж. **Л**)».

У цитованих прикладах збережено орфографію оригіналу.

Для зручності всі словникові статті пронумеровані в межах кожної літери. Словник містить три покажчики ключових слів (український, російський та англійський), за допомогою яких можна знайти окремі словосполучення для кожної з мов. Наприклад, для словосполучення *будувати графік* (номер словникової статті С 736) ключовими словами є *будувати* і *графік*, які подані в українському покажчику.

КАК ПОЛЬЗОВАТЬСЯ СЛОВАРЕМ

В основу структуры словаря положен алфавитно-гнездовой принцип. Заглавные русские слова и словосочетания располагаются строго по алфавиту и даются, как и их украинские эквиваленты, в исходной форме (глаголы – в инфинитиве, существительные – в именительном падеже и т. д.). В ряде случаев при заглавном слове/словосочетании в скобках приводится синоним, поясняющий оттенок значения. Алфавитный порядок расположения также соблюдается внутри каждого гнезда.

Для удобства пользователя заглавные слова и соответствующие им конструкции в иллюстративных примерах выделены жирным шрифтом, а зависимые слова — курсивом. Именно на них должно быть сосредоточено внимание, тогда как остальные элементы предложения служат главным образом для наполнения контекста.

С целью упрощения поиска синонимичных примеров используются перекрестные ссылки. В случае словосочетаний примеры могут быть представлены в словарных статьях каждого слова, входящего в состав данного словосочетания. Например, в букве **В** в словарной статье «**В будущем** (см. тж. **Б**)» ссылка означает, что аналогичное словосочетание также имеется в букве **Б** вместе с дополнительными примерами. Кроме того, ссылка может указывать на возможность поиска иллюстраций по синониму в скобке при заглавном слове, например, в букве **З**: «*Стоять за* (лежать в основе) (см. тж. **Л**)».

В цитируемых примерах сохраняется орфография оригинала.

Для удобства все словарные статьи пронумерованы в пределах каждой буквы. Словарь снабжен тремя указателями ключевых слов (украинским, русским и английским), с помощью которых можно найти отдельные словосочетания для каждого из языков. Например, для словосочетания *будувати графік* (номер словарной статьи С 736) ключевыми словами являются *будувати* и *графік*, представленные в украинском указателе.